

**Protokół z III spotkania konsultacyjnego Zespołu Lokalnej
Współpracy
w ramach prac nad projektem aktualizacji planów zadań ochronnych
dla obszarów Natura 2000 OSO Dolina Górnej Narwi PLB200007
oraz SOO Ostoja w Dolinie Górnej Narwi PLH200010**

Suraż, 24 sierpnia 2026 r.

Spotkanie odbyło się 24 sierpnia 2026 r. w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Surażu. Było to trzecie spotkanie Zespołu Lokalnej Współpracy prowadzone w ramach prac nad aktualizacją planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 OSO Dolina Górnej Narwi PLB200007 oraz SOO Ostoja w Dolinie Górnej Narwi PLH200010.

W spotkaniu uczestniczyło 30 osób wpisanych na listę obecności. Reprezentowane były instytucje administracji publicznej, ochrony przyrody, samorządy, jednostki Lasów Państwowych, instytucje naukowe, organizacje społeczne i przyrodnicze, środowiska rolnicze oraz podmioty związane z użytkowaniem zasobów przyrodniczych i wodnych (Spółki Wodne).

Uczestnicy – reprezentowane instytucje

1. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku
2. Urząd Miejski w Surażu
3. Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Surażu
4. Urząd Gminy Juchnowiec Kościelny
5. Starostwo Powiatowe w Białymstoku
6. Narewiański Park Narodowy
7. Nadleśnictwo Bielsk
8. Nadleśnictwo Rudka
9. Nadleśnictwo Dojlidy
10. Nadleśnictwo Browsk
11. Nadleśnictwo Żednia
12. Polski Związek Wędkarski – Okręg w Białymstoku
13. Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
14. Towarzystwo Przyrodnicze Dubelt
15. Instytut Nauk Leśnych Politechniki Białostockiej
16. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
17. Fundacja Snopowiażka
18. przedstawiciele gospodarki wodnej / spółki wodnej oraz wykonawcy dokumentacji PZO.

Spotkanie otworzył Burmistrz Suraża Henryk Łapiński, który przywitał uczestników i podkreślił znaczenie dyskusji prowadzonej z udziałem lokalnych instytucji i użytkowników terenu. Następnie przedstawiciele RDOŚ w Białymstoku oraz wykonawcy dokumentacji przedstawili zakres spotkania i dalszy przebieg prac nad projektami PZO.

Zakres prezentacji

Zgodnie z programem spotkania przedstawiono wyniki zrealizowanych prac i aktualny projekt PZO dla obu obszarów Natura 2000. Prelegentami byli Filip Jrzabkowski (Fundacja Snopowiażka) Michał Korniluk i Oliwier Myka (TP Dubelt), Prezentacje obejmowały w szczególności:

- weryfikację listy przedmiotów ochrony;
- wyniki inwentaryzacji terenowej i rozmieszczenie przedmiotów ochrony;

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- ocenę stanu ochrony;
- zidentyfikowane zagrożenia i cele działań ochronnych;
- propozycje działań ochronnych dla siedlisk i gatunków;
- działania dotyczące gospodarowania wodą, użytkowania rolniczego i gospodarki leśnej;
- monitoring i uzupełnienie stanu wiedzy;
- wskazania do dokumentów planistycznych;
- propozycje technicznej korekty granic obszarów Natura 2000.

Najważniejsze zagadnienia poruszone podczas dyskusji

1. Weryfikacja przedmiotów ochrony – wilk i żubr

W dyskusji nad listą przedmiotów ochrony zwrócono uwagę na regularne obserwacje wilków w dolinie Narwi. Wykonawcy wskazali, że sama obecność gatunku i wykorzystywanie doliny jako korytarza migracyjnego nie przesądza o istnieniu trwałej populacji rozrodczej związanej z ostoją. Uczestnicy podnosili jednak, że wilki są obserwowane całorocznie, w tym w większych grupach. Ustalono, że ocena znaczenia populacji powinna opierać się na danych o trwałym bytowaniu i rozrodzie. W odniesieniu do żubra zaproponowano ponowną weryfikację liczby osobników stale związanych z obszarem oraz sprawdzenie, czy populacja spełnia kryteria uznania gatunku za przedmiot ochrony.

2. Ochrona muraw napiaskowych i rola zaburzeń

Instytut Nauk Leśnych Politechniki Białostockiej zwrócił uwagę na szybkie zanikanie muraw napiaskowych przy braku czynnej ochrony. W dyskusji podkreślono, że sukcesja, ekspansja gatunków rodzimych i obcych oraz brak tradycyjnego użytkowania stanowią istotne zagrożenia. Jednocześnie wskazano, że nie każda forma mechanicznego zaburzenia siedliska – np. umiarkowane rozjeżdżanie darni – musi być jednoznacznie negatywna, ponieważ historycznie podobną funkcję pełniło udeptywanie przez zwierzęta gospodarskie. Wykonawcy zadeklarowali doprecyzowanie opisu zagrożeń tak, aby uwzględnić intensywność i rzeczywisty wpływ zaburzeń.

3. Reżim wodny Narwi i Zbiornik Siemianówka

Wykonawcy wskazali Zbiornik Siemianówka jako jeden z kluczowych czynników wpływających na reżim hydrologiczny Narwi i możliwość występowania wiosennych zalewów. Zaproponowano przygotowanie w pierwszych latach obowiązywania PZO kompleksowej ekspertyzy hydrologicznej, która porówna różne warianty gospodarowania wodą i określi ich wpływ na przedmioty ochrony, rolnictwo, bezpieczeństwo oraz funkcje społeczne i gospodarcze zbiornika. Podkreślono, że ekspertyza powinna obejmować analizę różnych wariantów – od zmian instrukcji gospodarowania wodą po warianty bardziej radykalne – wraz z oceną kosztów i szerokimi konsultacjami społecznymi.

4. Stanowisko Burmistrza Suraża dotyczące Siemianówki i konsultacji społecznych

Burmistrz Suraża Henryk Łapiński podkreślił, że ewentualne istotne zmiany sposobu gospodarowania wodą lub rozwiązań ochronnych muszą być poprzedzone rzetelną analizą i konsultacjami społecznymi. Zwrócił uwagę, że problemy hydrologiczne Narwi mają charakter wieloczynnikowy i wynikają nie tylko z funkcjonowania zbiornika, ale również ze zmian opadów, wielkości dopływu, parowania oraz odwadniania krajobrazu. Wykonawcy zgodzili się z potrzebą podejścia interdyscyplinarnego i partycypacyjnego.

5. Gospodarowanie wodą na zmeliorowanych torfowiskach

Znaczną część dyskusji poświęcono zmeliorowanym torfowiskom i rowom melioracyjnym. Wykonawcy wskazali, że obecny system w wielu miejscach pełni głównie funkcję odwadniającą, a urządzenia umożliwiające regulację poziomu wody są niesprawne lub niewykorzystywane. Przesuszenie torfowisk wiązano zarówno z pogorszeniem siedlisk ptaków, jak i z degradacją gleb rolniczych. Zaproponowano, aby na najbardziej wartościowych odcinkach rowów konserwacja była dopuszczalna wyłącznie przy zapewnieniu możliwości regulowania i zatrzymywania wody.

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

6. Alternatywne sposoby utrzymania rowów melioracyjnych

Przedstawiono kilka możliwych rozwiązań, które mogą być stosowane zależnie od warunków lokalnych: proste progi i przetamowania spowalniające odpływ, remont istniejących zastawek i przepustów z piętrzeniem, częściowe wypływanie lub likwidację niepotrzebnych rowów oraz ograniczenie konserwacji do koszenia roślinności bez odmulania. Dla najcenniejszych miejsc przewidziano także aktywną odbudowę urządzeń regulacyjnych. Wykonawcy podkreślili, że celem nie jest całkowity zakaz użytkowania rolniczego, lecz odejście od jednostronnego odwadniania i zapewnienie możliwości regulacji poziomu wody.

7. Rola i finansowanie spółek wodnych

Starostwo Powiatowe w Białymstoku oraz inni uczestnicy zwrócili uwagę, że rolnicy i spółki wodne często nie dysponują środkami na remont urządzeń i prowadzenie aktywnej gospodarki wodnej. Wskazano również na zmniejszającą się liczbę aktywnych spółek wodnych oraz potrzebę wsparcia organizacyjnego. Wykonawcy zaproponowali rozważenie pilotażowego działania obejmującego inwentaryzację urządzeń, szkolenia, współpracę z zainteresowaną spółką wodną oraz dofinansowanie wybranych prac modernizacyjnych.

8. Prace utrzymaniowe na dopływach Narwi

Polski Związek Wędkarski – Okręg w Białymstoku zwrócił uwagę, że zbyt daleko idące ograniczenia prac utrzymaniowych mogą w niektórych sytuacjach powodować problemy z zachowaniem ciągłości cieków i ich funkcjonowaniem. Jednocześnie wskazano, że obecnie stosowane ciężkie maszyny i mechaniczne koszenie mogą prowadzić do silnej ingerencji w siedliska. Wykonawcy podkreślali, że usuwanie roślinności i namulów co do zasady przyspiesza odpływ i zwiększa drenaż doliny. Ustalono potrzebę dopracowania zapisów tak, aby ograniczyć prace przyspieszające odpływ, ale jednocześnie zapewnić ciągłość morfologiczną i ekologiczną cieków w sytuacjach, w których jest to niezbędne.

9. Renaturyzacja cieków i tamy bobrowe

W dyskusji wskazano na zasadność renaturyzacji cieków oraz odtwarzania ich bardziej naturalnego przebiegu, w tym meandryzacji tam, gdzie jest to możliwe. Poruszono także temat tam bobrowych. Uznano, że działalność bobrów może korzystnie wpływać na retencję, jednak w wyjątkowych sytuacjach – gdy dochodzi do całkowitego przerwania ciągłości cieku lub zagrożenia infrastruktury – konieczne może być zastosowanie rozwiązań technicznych, np. rur przelewowych lub częściowego obniżenia piętrzenia.

10. Użytkowanie rolnicze i programy rolno-środowiskowo-klimatyczne

Wykonawcy przedstawili propozycję przypisywania zasad użytkowania do działek rolnych, tak aby ograniczyć mozaikę nakładających się wymogów i ułatwić rolnikom korzystanie z programów rolno-środowiskowo-klimatycznych. Dla najcenniejszych siedlisk przewidziano bardziej szczegółowe zasady, natomiast na większości gruntów planowana jest większa elastyczność. Zwrócono uwagę na potrzebę dopuszczenia niewykonania koszenia w wyjątkowo mokrych latach, gdy wysoki poziom wody uniemożliwia wjazd na działkę.

11. Zbiór i usuwanie biomasy z łąk

Przedstawiciele samorządów i Polskiego Związku Wędkarskiego zwrócili uwagę na problem pozostawiania skoszonej biomasy lub beł na łąkach. Wskazywano na trudności organizacyjne i prawne związane z ich usuwaniem oraz na możliwość pogorszenia jakości wód wskutek rozkładu biomasy i spływu substancji biogennej. Wykonawcy zadeklarowali wyraźne podkreślenie w zapisach PZO obowiązku zbioru biomasy tam, gdzie działanie ochronne polega na koszeniu.

12. Puchacz i presja turystyczno-fotograficzna

W odniesieniu do puchacza zaproponowano budowę platform łęgowych, ale dopiero po poprawie warunków wodnych i bazy żerowej. Przedstawiciele TP Dubelt oraz przedstawiciele RDLP zwrócili uwagę na presję fotografów i osób stosujących stymulację głosową. Rozważono działania edukacyjne i tablice

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

informacyjne przy drogach dojazdowych lub żerowiskach, z zastrzeżeniem, że nie mogą one ujawniać dokładnych lokalizacji gniazd i stref ochronnych.

13. Monitoring drapieżnictwa i redukcja drapieżników

Przed rozpoczęciem szerokich działań redukcyjnych zaproponowano kompleksowy monitoring drapieżników naziemnych oraz sukcesu lęgowego siewkowców. W przypadku norki amerykańskiej uczestnicy wskazali na potwierdzoną obecność gatunku i zasadność rozpoczęcia odłowów równoległe z monitoringiem. Redukcję lisa rozważano jako działanie okresowe, uzależnione od wyników monitoringu. W odniesieniu do krukowatych uznano, że obecnie nie ma podstaw do traktowania ich jako głównego zagrożenia w skali całego obszaru. W przypadku drapieżników będących gatunkami inwazyjnymi zgodzono się co do zasady, że ich eliminacja nie musi być poprzedzona monitoringiem gdyż należy dążyć do ich eliminacji z obszaru.

14. Fermy drobiu i pobór wód podziemnych

Przedstawiciele samorządu zwrócili uwagę na rosnące zainteresowanie budową ferm drobiu w sąsiedztwie obszaru. W dyskusji wskazywano na możliwość koncentracji drapieżników i ptaków padlinożernych oraz na duże zapotrzebowanie takich inwestycji na wodę. Wykonawcy uznali, że zagadnienie może zostać uwzględnione jako potencjalne zagrożenie, które powinno być analizowane podczas oceny nowych przedsięwzięć.

15. Gatunki inwazyjne

W części ptasiej i siedliskowej omawiano gatunki inwazyjne, w tym norkę amerykańską, czeremchę amerykańską oraz gatunki ryb przedostające się ze stawów prywatnych do cieków. Polski Związek Wędkarski wskazał, że skuteczne ograniczanie inwazyjnych ryb wymaga identyfikacji źródeł ich przedostawiania się do rzek. Zaproponowano rozważenie kontroli stawów mających możliwość odprowadzania wody do cieków. Podkreślono, że działania powinny być koncentrowane na problemach, dla których istnieją realne możliwości skutecznej interwencji.

16. Gospodarka leśna i prywatne lasy

Przedstawiciele Lasów Państwowych i Starostwa Powiatowego w Białymstoku zwracali uwagę na potrzebę ostrożnego formułowania działań dotyczących gospodarki leśnej, zwłaszcza w lasach prywatnych. Podkreślano, że zbyt sztywne nakazy mogą być trudne do wykonania i egzekwowania. Wykonawcy wyjaśnili, że działania takie jak ochrona bierna mają być przypisywane przede wszystkim do gruntów, na których istnieją realne podstawy prawne i organizacyjne do ich wdrożenia, a nie automatycznie do lasów prywatnych.

17. Sposób opisywania zagrożeń w PZO

Przedstawiciele leśnictwa zwrócili uwagę, że ogólne kody zagrożeń typu „gospodarka leśna” mogą być odbierane jako stwierdzenie, że cała działalność leśna jest negatywna. Wykonawcy i RDOŚ wyjaśnili, że katalog kodów jest narzucony systemowo, natomiast w dokumentacji znajdzie się szczegółowy opis wyjaśniający, jaki konkretny sposób gospodarowania stanowi zagrożenie, a jakie formy użytkowania są zgodne z celami ochrony. Analogicznie ma być traktowane rolnictwo – intensywne może stanowić zagrożenie, natomiast ekstensywne jest niezbędne dla utrzymania wielu siedlisk przyrodniczych i siedlisk ptaków będących przedmiotami ochrony.

18. Dokumenty planistyczne i planowane zbiorniki wodne

W części siedliskowej omówiono zapisy dokumentów planistycznych dotyczące możliwości budowy sztucznych zbiorników w dolinach Orlanki i Łoknicy. Polski Związek Wędkarski zwrócił uwagę na negatywne skutki przegradzania cieków dla migracji ryb. Wykonawcy zaproponowali zapis preferujący retencję rozproszoną i rozwiązania pozakorytowe oraz ograniczający powstawanie nowych przegród poprzecznych prowadzących do przerwania ciągłości ekologicznej.

19. Korekta granic obszarów Natura 2000

Wykonawcy przedstawili propozycję technicznego dopasowania granic obszaru do aktualnych działek ewidencyjnych, m.in. w miejscach, gdzie dotychczasowa granica przecina zabudowane podwórka lub działki. Wyjaśniono, że są to jedynie propozycje eksperckie i sama zmiana granic wymaga odrębnej procedury prowadzonej poza zarządzeniem PZO. Uczestnicy poprosili o możliwość zapoznania się z warstwą wektorową proponowanych korekt. RDOŚ i wykonawcy wskazali, że takie materiały mogą zostać udostępnione.

20. Niezbędne prace przy infrastrukturze

W końcowej części dyskusji zwrócono uwagę na przypadki naturalnej migracji koryta rzeki w sąsiedztwie mostów. Uczestnicy wskazali, że całkowity zakaz ingerencji mógłby w skrajnych przypadkach prowadzić do zagrożenia infrastruktury. Wykonawcy zgodzili się, że w projekcie należy pozostawić możliwość wykonania niezbędnych prac bezpośrednio przy obiektach infrastrukturalnych, jeżeli jest to konieczne do zachowania ich funkcjonalności i bezpieczeństwa.

21. Dalszy tryb prac i konsultacje

Wykonawcy podkreślili, że przedstawiane zapisy mają charakter projektu i będą jeszcze weryfikowane przez RDOŚ oraz Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska. Następnie projekt zarządzenia zostanie poddany formalnym konsultacjom społecznym. Uczestnicy zostaną poinformowani o rozpoczęciu konsultacji, a zgłoszone uwagi zostaną formalnie rozpatrzone. Zainteresowane instytucje będą mogły również otrzymać warstwy wektorowe ułatwiające szczegółową weryfikację zapisów na poziomie konkretnych działek i powierzchni.

Podsumowanie

Spotkanie miało charakter roboczy i konsultacyjny. Dyskusja była prowadzona zarówno w trakcie prezentacji, jak i w części podsumowującej. Najwięcej uwagi poświęcono gospodarowaniu wodą w dolinie Narwi, zasadom utrzymania rowów i cieków, funkcjonowaniu Zbiornika Siemianówka, wykonalności działań na gruntach prywatnych, gospodarce leśnej, presji drapieżniczej oraz konieczności zachowania ciągłości ekologicznej rzek.

Przedstawiciele wykonawcy i RDOŚ podziękowali uczestnikom za aktywny udział. Zadeklarowano analizę zgłoszonych uwag oraz wprowadzenie do projektu tych propozycji, które po weryfikacji merytorycznej i prawnej zostaną uznane za zasadne. Uczestników zaproszono do dalszego udziału w formalnych konsultacjach społecznych projektu PZO.

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

